

Demensjukdomars inverkan på munhälsan

- en katastrof eller är det möjligt bevara tandhälsan hela livet

Inger Stenberg
Övertandläkare
Centrum för äldretandvård/Sjukhustandvård/oral medicin
Västra Götalandregionen
inger.w.stenberg@vregion.se

Folktandvården

Den dementa patienten – Tandvårdens stora utmaning

Varför?

- Människor har i Sverige kvar allt fler tänder högt upp i åldern
- Den demente patienten har rätt till en tandvård med god kvalitet
- Nödvändigt att lyssna på den dementes önskemål, om det är möjligt.
- Kräver omdöme och eftertanke hos anhöriga, vårdpersonal och tandvårdspersonal- kan inte vård utföras med god kvalitet
- våga avstå

Varför är god tandhälsa viktig

- Påverkar vårt tal
 - Genom att tugga maten väl underlättas sväljning
 - Smärtfrihet
 - Medför tillfredställande estetik
- Måltidens glädje finns kvar även vid demenssjukdom

För att bibehålla munhälsan

- Regelbunden tandvård hela livet, även när sjukdom och funktionshinder finns
- Regelbundna måltider
- Daglig munvård med fluortandkräm
- Vid behov extra fluor

Tidiga tecken på tandhälsan vid demenssjukdom

- Orala motoriken - koordination av muskler, tunga, kind, läppar försämras
 - Sensibilitet i munnen försämras
- ↓
- Munnens självrengörande effekt försämras - plack ansamlas lättare
 - Risk för ökad kariesaktivitet på atypiska ytor

Demenssymptomens påverkan på tandhälsan

- Smygande debut- tandskador hinner utvecklas
- Varierar med demensens svårighet och personens tidigare vanor
- Minnesstörning, agnosi, apraxi, sämre rumsuppfattning, svårt planera och genomföra saker påverkar munhälsan

Smygande sjukdomsdebut

- Kostvanor kan förändras med mer småätande mellan målen
- Ändrad dygnsrytm kan medföra småätande på natten
- Glömmer äta huvudmålen
- Kan få ökad lust äta sötsaker kakor, sött är smak som de flesta tycker om

Förmåga borsta rent försämras successivt
 Klarar inte av den avancerade rörelse som det är att borsta tänderna
 Plack, matrester samlas vid tandköttsskanten
 Är signal att stötta/påminna

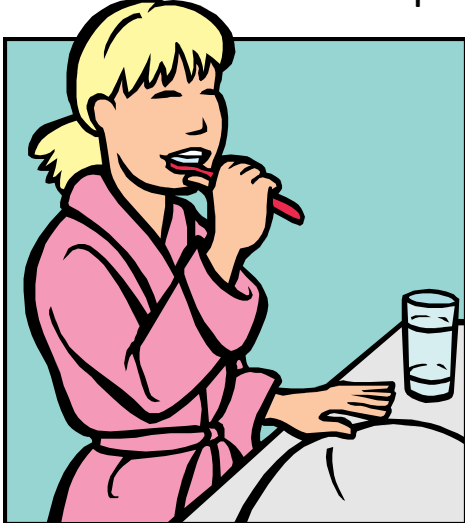
Apraxi

vid demenssjukdom

Tappar praktiska färdigheter man haft

Agnosi och störd rumsuppfattning Hur påverkas munhygien

- Svårigheter på egen hand klara munhygien
- Var skall tandborsten vara, i munnen eller håret
- Agnosi gör man inte känner igen tandborsten och tandkrämen
- Vad skall de användas till?

Minnesstörning och bristande initiativförmåga

- Missar tider hos tandvård- risk tappa tandvårdskontakten
- Saknar kraft beställa tid
- Kommer inte ihåg om eller när man senast var hos tandvården
- Med klok tandvårdskontakt kan dessa problem lösas

Förväntningar på tandvården

- Tandvården behöver anpassas till demenssymptomen
- Patienten känner igen sin egen mun-påverkar tal, tuggning och sväljning

- Alltid bättre bevara och reparera än att göra omfattande nya konstruktioner i munnen

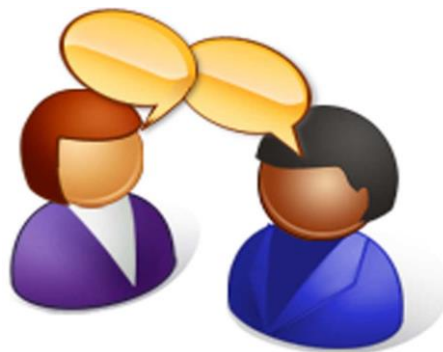
Oro, rädsla, aggressivitet

- Anhöriga och vårdpersonal är viktiga medaktörer i tandvårdssituationen-skapar trygghet
- Oro och rädsla kan bero på tidigare tandvårdsrädsla
- Aggressivitet –gäller det enbart tandvård eller finns symptom vid andra tillfällen
- Är sedermera motiverad eller skall vi avstå från vård- bedöms utifrån akut tandvårdsbehov

Samverkan är nyckeln
till att lyckas

Tandvård av god kvalitet
Stor vikt på hälsofrämjande och
förebyggande åtgärder

Varför är munvård på annan person svårt

Munnen är intim zon

Att tillåta någon annan att
borsta sina tänder kräver
förtroende

- Kunskap och attityd hos omvårdnadspersonal
- Tidsbrist
- Tandvårdsrädsla hos den demenssjuke eller omvårdnadspersonalen
- Smärta i munnen

När skall man hjälpa vid demenssjukdom

- När tandhygienist eller tandläkare säger att det behövs
- Om andedräkt är dålig
- Om den demenssjuke inte vill borsta själv eller inte kan
- Stöd vid munvård kan vara att påminna och stå bredvid
- I sena stadier av demenssjukdom klarar man inte tandborstning

ALLA HAR RÄTT TILL EN REN MUN

Vid munvård på annan person

Håll undan kind innan under tandborstning

Borste med två borsthuvuden borstar insida, utsida och tuggytan samtidigt
Används när tandborstning är svår genomföra

Vilken tandborste skall man välja

Eltandborste borstar bra men ljud kan verka skrämmande

Tandborste skall vara mjuk och tät

Vid problem borsta kan tandborste med dubbelt borsthuvud underlätta

Fluortandkräm skall användas

Övriga hjälpmedel vid munvård

Mellanrumsborstar

Muntork

Extra fluortillförel

Smörjande produkter vid muntorrhet

Tandvårdsstöd

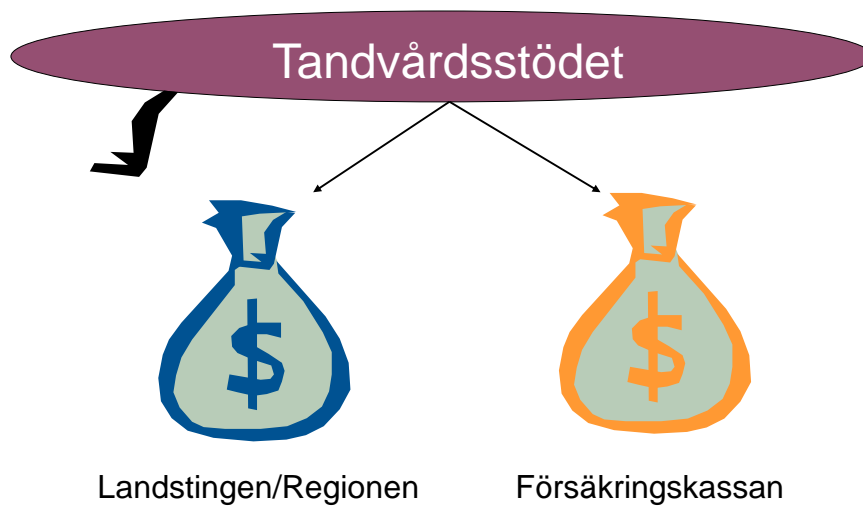
Information om

Tandvårdsstöd

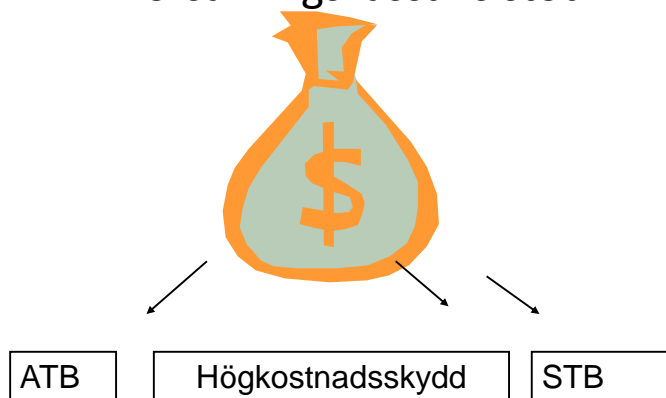
www.1177.se

www.tlv.se

Landstinget/regionens hemsidor

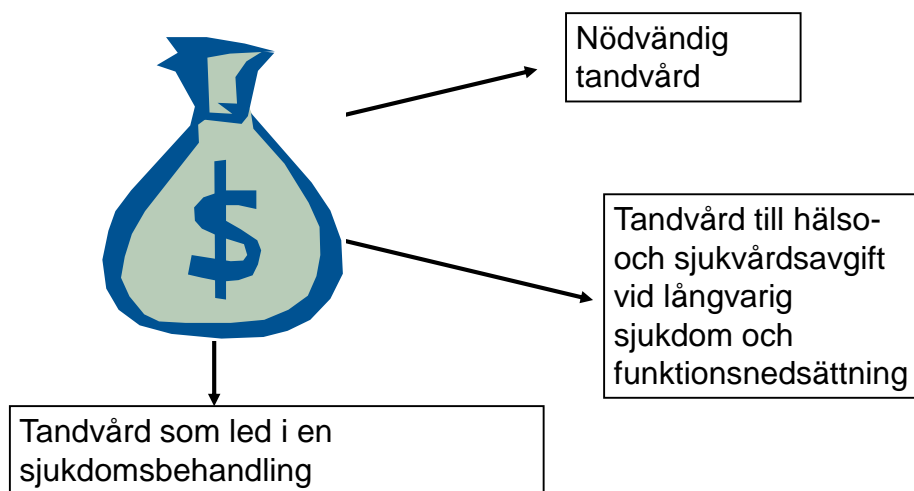
Försäkringskassans stöd

ATB = Allmänt tandvårdsbidrag

STB = Särskilt tandvårdsbidrag

Landstingens/Regionernas tandvårdsstöd

F-tandvård vid långvarig sjukdom och funktionshinder

- F-tandvård omfattar personer som har stora svårigheter att sköta sin munhygien eller att genomgå tandvårdsbehandling på grund av sjukdom eller funktionshinder
- Läkare gör bedömning
- Gäller enbart vid vissa sjukdomar och funktionshinder
- Dementa kan ha rätt till F-tandvård
- Tandvård som ingår är bastandvård och avtagbar protetik
- Man betalar som vid läkarbesök och avgift räknas in i högkostnadsskyddet

N-tandvård, Nödvändig tandvård

- Nödvändig tandvård erbjuds personer som på grund av sjukdom och funktionshinder har behov av omfattande dagliga stödinsatser av annan person för att klara av sin personliga omvårdnad
- I nödvändig tandvård ingår en kostnadsfri munhälsobedömning varje år samt den nödvändiga tandvård som behövs.
- Man betalar som vid läkarbesök och avgift räknas in i högkostnadsskyddet.

N-intyg, Nödvändig tandvård

- Intygen utfärdas av landstingens/regionens tandvårdsenheter men det är kommunens handläggare som utreder omfattningen av funktionshindret
- Om omvårdnaden sköts av annan än kommunen kan man ta kontakt med den avdelning på landstinget/regionen som hanterar tandvårdsfrågor för att få information

Tandvård som led i sjukdomsbehandling

- Gäller endast under begränsad tid och vid vissa sjukdomar
- Är läkare och tandläkare som tillsammans avgör om det är led i sjukdomsbehandling
- Man betalar som vid läkarbesök och avgift räknas in högkostnadsskyddet

